

Fruitu arbolak

OSTEGUNEAN jasotzen dut postontzian ARGIA aldizkari hau. Ordurako, hurrengo ostegunean iritsiko denerako idatzitxoa bidalia dut eta hurrengokoari bueltaka ari naiz. Osteguna, japoniarrentzat *kei yobi*, zuhaitzen eguna. Ortzegunetan irakur itzazu. Ortzearen egunean, lurra eta ortzea eta tarteko gu lotzen gaituzten zuhaitzen egunean.

Betiko eztabaida hemen: zuhaitza edo arbola. Zeintzuk dira arbolak? Fruitua ematen dutenak, fruitu arbolak. Baina, igaliak ez diren fruituak ere badira. Zuhaitzei etekin ugari ateratzen zaie. Horiek denak fruitu. Egur ikatza egiteko mugarrotutako zuhaitzari kentzen zaion egurra, zuhaitz horren fruitua da, onuratsu askoa! Hernaniko Eñautek hala esan dit: Ereñozun “zuhaitz” deitzen zaio –lepatu, inausi, epaitu, mugarrotu, traxmoxtu, kimatu, izardakitu, modortu edo edonolako mozketarik pairatu gabea– zuhaitz lizarri; gainerakoak arbolak dira. Hau da, fruitu edo etekinen bat emateko moztzen den zuhaitza arbola bihurtzen da. Akademiaren batek esan beharko du arbola horri ere fruitu arbola dei dakiokeen... Gero, geuk nahi duguna deituko diogu.

CILLAS-CC BY SA

Zenbaitek muturrera eraman nahi izaten du zuhaitzen estetika. Topiaria esaten zaio zuhaitza moldatu, oratu eta forma emateari.

Zenbat etekin, izan ere, zuhaitzari kentzen dizkiogunak: egurra, zura, orbela, igalia, azala, izerdia... Eta aldamenekoak dio: eta oxigenoa, eta itzala, eta mugitzean sortzen duen haizea, eta txistu soinuak, eta txorrotxiolarien habiak, eta perretxikoak, eta...

Eta gozamen estetikoa. Begiak ere jan behar du, eta ikusmena jantzi. Zuhaitza inguruan izate hutsa ez ote da guretzat etekinik onena. Zenbaitek estetika hori muturrera

eraman nahi izaten du. Zuhaitza moldatu, oratu eta forma eman. Topiaria da, artetzat hartua. Zuhaitz apaintzaileak edo zuhaitz mozleak artista ikaragarriak dira. Ez da gauza bera pagoa (*Fagus sylvatica*) edo hagina (*Taxus baccata*) moztea. Zuhaitz bakoitza ezagutu behar da. Sortu nahi den forma erdies-teko, ehunka urte igaro beharko dira, agian. Eta, gero, gustatu egin behar... ■

Irakurleak galdezka

Kaixo Jakoba! Pinudi bat bota eta birlandatzeari ekin nahi nioke. Ene asmoa honako landareok baliatzea izango litzateke, printzipioz bederen, ez baitakit moduz inguratzea lortuko ditudanetz: pagoa, haritza, artea, *sorbus latifolia* (euskaraz nola esango genioke), zedroa (atlas, libano...) eta *sabina thurifera* (euskaraz?). Eta horretan nabilela zalantza bat sortu zait:

Nola egituratu, nola konfiguratu sailean zuhaitz mota guztiak? Erabat nahasirik? Ilaraka? Azpisail edo eremuka? Zenbateko distantziak gorde beharko nituzke ilara artean? Eta zuhaitz artean?

Ongi izan eta esker onez.

Joseba Mendia (Arriaran)

Kaixo Joseba. Nik eremuka egingo nuke. Multzoek ez dute karratuak izan beharrik, eta batetik besterako mugak zuzenak. Haritza epelenean eta lur ona den tokian, pagoa hotzean, hurritza ur ondoan eta fruitua biltzeko toki egokian –agian ilaran–, artea karaitza den tokian eta lur onetan, zedroa eta ipurua nonahi.

Hurritza, ipurua eta maspilzuria ertzetan, muga aldera jarri...

Tartearena asmatzea zailagoa da. Tarte txikiarekin jartzen dira normalean, eta gero bakantzen joan. Zuhaitz handiak izan arte bi edo hiru edo behar diren bakanketak egin. Horrela azpiari garbi eustea errazagoa da. ■